

Nr 1 - 2015

Maj

Ärgång 18

Nr 44

SMÅDISIGT

MEDLEMSBLAD FÖR DIS-SMÅLAND

I detta nummer:

- E Burman: 100-årigt skolfoto Moheda Kyrkskola – sid 1, 14, 15
- Folke Söderlind: I minnenas lund – sid 2
- Ordförandens och redaktörens spalter – sid 3
- Ola Larsmo: Välkommen till Swede Hollow – sid 4-5
- Ingrid Vikström: Oäktingen med blått blod i ådrorna – sid 6-7
- Tematräff i Kalmar – deltagare på foto – sid 8
- Inbjudan till höstträffar i Kalmar – sid 8
- Carl Christian Engström: Minnen (forts) – sid 9
- Ann Persson: Mördare i släkten – sid 10-13
- Foton från DIS-Smålands årsmöte – sid 14-15
- Nya medarbetare i DIS-Småland – sid 16
- Inbjudan till distansutbildning – sid 16

År 1915 – för 100 år sedan – togs ett foto av alla elever vid Moheda Kyrkskola. Det är ett av hundratals skolfoton som förvaras på Moheda Skolmuseum. Ett foto av hög kvalitet, som står sig gott jämfört med dagens digitala bilder. Detta är bara mittsektionen av fotot och här har flickorna placerats. Så här var alltså småländska skolflickor klädda då, långt före jeansåldern. En varierande klädsel – spetskragar och sjömanskragar, mycket randigt och rutigt, och allt förstas hemsytt, förkläden och klänningar, varav jag tycker ett par förebådar 1920-talets dammode. Lärarens höga ”fadermördare” måste ha varit jobbigt för honom att ha på sig.

Pojkarna och deras kläder kan studeras på sid 14-15, där flygelsektionerna av fotot finns. Jag har räknat till totalt 80 elever, troligen födda mellan 1903 och 1908. De flesta av dem nådde vuxen ålder, gifte sig och fick barn födda från omkring 1922 till 1948. De som lever är alltså mellan 93 och 67 år. De har i sin tur gett upphov till ytterligare 2-4 generationer. Totalt bör det finnas mer än 800 ättlingar till barnen på skolfotot. De allra flesta lever, spridda i världen. Några av dem har sin far eller mor med på fotot – de yngsta kanske sin farmors farfars mor. Så kan en redaktör fantisera som gillar matematik, sannolikhet och släktforskning.

Egon Burman

DIS-Småland

Regionförening till Föreningen DIS – Föreningen för datorhjälp i släktforskningen.

Verksamhetsområde: Jönköpings (F), Kronobergs (G) och Kalmar (H) län

Hemsida: www.dis-smaland.se

Styrelse

Tommy Nilsson	Backgatan 5	575 35	Eksjö	070-303 17 32	tommy@betoni.se	ordförande
Rainer Timander	Landshövdingegatan 10	392 31	Kalmar	0733-68 36 26	leoniden@gmail.com	v. ordförande
Börje Jönsson	Klosterstigen 9	575 37	Eksjö	0381-108 40	borje.jn@gmail.com	kassör
Rune Elofsson	Norra Storgatan 44 A	575 32	Eksjö	0381-129 94	runehalvard444@gmail.com	sekreterare
Leif Berglund	Örngatan 11	561 33	Huskvarna	036-13 07 97	leifbhva@hotmail.com	ledamot
Donald Freij	Hjälshammar Sjögård	331 93	Värnamo	0370-65 07 93	donald@freij.se	ledamot
Arne Johansson	Södra Storgatan 29 D	590 80	Södra Vi	0492-205 20	webmaster@dis-smaland.se	ledamot
Katrin Lok	Brännerigatan 6	331 33	Värnamo	076-817 77 68	klokgen@gmail.com	suppleant
Egon Burman	Murmästarevägen 1	352 61	Växjö	0470-637 26	egon35@live.se	suppleant

Funktionärer

Börje Jönsson	Klosterstigen 9	575 37	Eksjö	0381-108 40	borje.jn@gmail.com	fadder, utbildare
Rune Elofsson	Norra Storgatan 44 A	575 32	Eksjö	0381-129 94	runehalvard444@gmail.com	fadder, utbildare
Margareta Edqvist	Syréngatan 19	571 39	Nässjö	0380-106 29	margareta.edqvist@telia.com	fadder
Donald Freij	Hjälshammar Sjögård	331 93	Värnamo	0370-65 07 93	donald@freij.se	disbytombud
Leif Berglund	Örngatan 11	561 33	Huskvarna	036-13 07 97	leifbhva@hotmail.com	utbildare
Arne Johansson	Södra Storgatan 29 D	590 80	Södra Vi	0492-205 20	webmaster@dis-smaland.se	webbmaster

SmåDisigt - Medlemsblad för DIS-Småland

Redaktör: **Egon Burman** – egon35@live.se

I redaktionskommittén ingår även:

Viola Ek, Hovmantorp 0470-773102

Eva Johansson, Gunnebo 0490-13819

ISSN 1650-3066 Upplaga 1400 ex, 4 gånger/år

Tryckeri: Lindströms Tryckeri, Alvesta

Ansvarig utgivare: Föreningens ordförande.

Manus sänds till redaktören, som förbehåller sig rätten att redigera artiklar som kommer till användning.

Citat ur SmåDisigt får göras om källan anges. För återgivning av signerade artiklar samt illustrationer krävs tillstånd av författaren/illustratören/fotografen. Författarna får möjlighet att granska sitt redigerade material före tryckning.

Redaktören uppmanar medlemmarna att bidra med material till SmåDisigt samt föreslå frågor att behandla i kommande nummer. Hjälp också till så att vi blir fler medlemmar i DIS-Småland

Medlemsavgift

150 SEK + DIS-Småland 80 SEK

Plusgiro 140 33-5 Föreningen DIS

Organisationsnummer 82 70 01-1029

Adressändringar sänds till

Föreningen DIS

Gamla Linköping, 582 46 LINKÖPING

E-post dis@dis.se

I minnenas lund

Ibland när man ser tillbaka
på händelser, stora och små,
kommer fram med särskild skärpa
bagateller som hände då.

Man undrar varför man minnes
ett tonfall eller ett ord
som ingenting alls betydde
bland stora ting på vår jord.

Eller är det så att man aldrig
kan skilja på stort och smått?
Att man inte rätt kan värdera
förrän dagar och år har gått?

Vi har i det undermedvetna
koncentrat av hela vårt liv,
och minnen kan vi ej styra
eller ge några direktiv.

Det där som föga betydde
i skeendets korta sekund
kan få en annan storhet
och plats i minnenas lund.

Folke Söderlind (1910-1995)

Ur Årsringar, 1979

Ordförandens spalt

Våren har kommit med allt vad det innebär med utomhusaktiviteter som t.ex. trädgårdsarbete för min egen del. Kanske lite mindre tid för själva släktforskningen, men fullt upp med andra DIS-aktiviteter.

Årsmötet var detta år förlagt till Jönköping. På grund av att vi ganska sent tvingades ändra datum fick vi avstå från vår ursprungliga plan att hålla mötet i Växjö. Vi hoppas kunna återkomma till södra Småland nästa år. Vid årsmötet skötte Eva Dahlberg ordförandeklubban och Hans Bjernevik pratade bildhantering.

Några förändringar i styrelsen klubbades vid årsmötet. Vår emittente sekreterare Gunilla Kärrdahl flyttar från Småland till Skåne och avgår ur vår styrelse. Vi tackar henne för ett gediget arbete. Som ny sekreterare och ordinarie ledamot valdes Rune Elofsson, tidigare suppleant och ett välkänt ansikte inom DIS sedan många år. Egon Burman har varit ordinarie styrelseledamot under många år men själv valt att trappa ned en smula och går in som suppleant i stället. Leif Berglund, tidigare suppleant blir ordinarie styrelseledamot.

Sist men inte minst får vi hälsa Katrin Lok från Värnamo välkommen som nyvald suppleant i styrelsen, liksom Margareta Edqvist från Nässjö som fadder.

Vi deltog på släktforskar dagarna i Ronneby i samarbete med DIS-Syd. Utställningen var lyckad, ca 1000 besökare. Det var ett konstant tryck och intresse för DIS med många frågor. Största intresset gällde kartor och Disbyt. I vanlig ordning också frågor när nya Disgen kommer. Arrangemanget som ordnades av släktforskarföreningar i Kalmarm Kronoberg och Blekinge län är verkligen något att ta efter.

Många av våra utbildare har haft en hektisk tid med släktforskningskurser vilket gjort att vi haft ont om tid för andra aktiviteter. I Kalmar pågår ett antal gaggträffar i samarbete med släktforskarföreningen. Även detta har mött stort intresse. Vi får nu rikta in oss

på höstplaneringen. När ni deltar i era lokala släktforskarträffar får ni gärna propagera för att vi gärna kommer ut till någon lokal träff och visar vad DIS har att erbjuda.

När detta nummer kommer ut har vi just startat ett pilotprojekt med distansutbildning inom DIS. Detta sker med början inom DIS-Småland med undertecknad som kursansvarig. Starten för denna första grupp var den 15 maj med 20 deltagare. Jag ser fram mot nöjet att få direkta kontakter med våra medlemmar, både inom och utom regionen.

Som medlemmar i DIS-Småland får ni gärna informera släktforskare som ännu inte valt att gå med hos oss. Nu har de chansen att lära sig Disgen från början, utan krav på exakta närvarotider och med möjligheten att sprida lärandet över en längre period. De som är/ blir medlemmar i DIS får också en ordentlig rabatt på kursavgiften.

Ni som är intresserade av kartor bör följa utvecklingen både inom DIS och hos Lantmäteriet. Med start i juli 2015 kommer Lantmäteriet efter hand att släppa kartor som gratis kan laddas ner på nätet. En efterlängtat händelse för släktforskare. DIS jobbar vidare med att anpassa kartor för användning i Disgen. Följ utvecklingen på DIS hemsida.

2015 års släktforskar dagar äger rum i Nyköping. Planeringen pågår för fullt. DIS kommer att delta med en utställningsmonter i vanlig ordning. Planera in helgen 28-30 augusti. Se ytterligare information på Släktforskar dagarnas hemsida www.sfd2015.se/.

Nu ska jag själv planera vad jag ska göra i sommar. Två saker är redan klara, dels en vecka med kanalbåt i England, dels ett besök i mina gamla hemtrakter, Boden i Norrbotten. Förhoppningsvis med ett besök i BÖFF's forskarstuga Råbäcksgården.

Jag önskar er alla en härlig och händelserik sommar. Passa på och besök dina anors hemtrakter.

Tommy Nilsson, ordförande

Redaktörens spalt

Släktforskning är en kulturell verksamhet. Alla vi som sysslar med det är med och bidrar till kulturens bibestånd i vårt land. Jag tror att ni alla håller med om det. I främsta ledet står förstas alla cirkelledare som år efter år ställer upp och delar med sig av sina kunskaper.

Inom en del kulturområden, speciellt litteraturen med sina författaraftnar och läsecirklar, är kvinnorna totalt dominerande till antal deltagare. I vår lokala förening DIS-Småland är manliga medlemmar i majoritet, men inte i den omfattning som avspeglas i styrelsens sammansättning. Valberedningen har lagt tid på att hitta kvinnliga kandidater, i första hand för att ersätta Gunilla Kärrdahl som har flyttat till Skåne och alltså lämnar vår

lokala styrelse av giltiga skäl. Det lyckades – Katrin Lok från Värnamo blir ny som suppleant i styrelsen. Dessutom får vi en ny fadder – Margareta Edqvist från Nässjö. Båda är hjärtligt välkomna till sina uppdrag.

Med Eva Dahlberg som ordförande och Gunilla Kärrdahl som sekreterare genomfördes årsmötet i Jönköping väl den 18 april. Hur valen utföll kan ni se på föregående sida och i ordförandens spalt.

Hans Bjerneviks föredrag om bildhantering var väldigt intressant. Mycket av det han förmedlade kan ni läsa om i senaste Diskulogen (nr 108). Anna Linder har sammanfattat det i en artikel: *Digitala bilder i släktforskningen*.

Egon Burman, redaktör

Välkommen till Swede Hollow – en svensk slum

Ola Larsmo, Uppsala

Svenskar är korkade, luktar illa och går inte att prata med. De bor i slummen i Swede Hollow och står längst ner på den amerikanska samhällsstegen. Jag har besökt en plats som bär på en annan historia än Karl Oskars och Kristinas.

På satellitfoton och på Google Earth ser platsen ut som ett mörkt sår i stadslandskapet. Mellan motorvägar och gator i St Paul, Minnesota, löper en liten remsa av växtlighet, till synes överbliven.

Vägen ned i dalgången från gatunivån går genom Drewry's tunnel, byggd någon gång på 1870- eller 80-talet, anpassad för häst och vagn. Väl inne möts vi av vad som ser ut som "örörd natur", hela dalsänkan är i dag en närmast söndervuxen park, kokande av grönska i högsommarvärmen. På stigen en bit ned stannar tre rådjur upp och iakttar oss.

Men precis där de står gick för hundra år sedan en hårt trafikerad järnväg. Dalgången var från 1880-talet känd som Swede Hollow, ett av stadens värsta slumområden och hem för minst tusen människor i fallfärdiga skjul, byggda utanför alla stadsplaner. Merparten av dem var immigranter från Sverige. Men hamnade man i Swede Hollow tycks man också ha fallit utanför själva historien.

Bilden av den svenska emigranten är i högre grad än vad vi själva förstår präglad av Vilhelm Mobergs Karl Oskar och Kristina. Naturligtvis hittar man sådana som dem i arkiven – småbönder som ger sig av och skapar nya jordbruksområden på vad som nyss var Ojibwe- och Dakota-indianernas mark. Ingen kan klandra Moberg för att han skrev en så framgångsrik roman att den tycks ha överlagrat den historiska verkligheten. Moberg får ändå med många olika emigranttyper med fäste i verkliga livet, från den religiöse fritänkaren Danjel och lycksökaren Robert till Ulrika, på flykt från sexuell exploatering. Mobergs utvandrare reser redan på 1850-talet – men de flesta av de 1,3 miljoner svenskar som emigrerar lämnar Sverige betydligt senare, med en topp kring förra sekelskiftet. Och påfallande många av dem hamnar i städerna.

Bilden av de svenska emigranterna som ett dugligt småbrukarpar som lyckas "där borta", må vara till priset av en närmast självdödande hemlängtan, är också märkvärdigt lätt att ta till sig. Men vad hände med de andra? När man börjar se närmare på dem framträder en annan svensk utvandrare, en som är lätt att känna igen i dagens migrantströmmar.

I tidningen *St Paul Daily Globe* hittar man i mars 1886 ett intressant reportage, "THE SQUATTER'S HOME – En främmande bosättning mitt i St Paul, och dess främmande invånare". Signaturen *Grundy* har bestämt sig för att slumma en stund och vågar sig ned i denna okända terräng, där han möter ... *små linhåriga barn i illasittande, smutsiga kläder som åker släde på en gammal träskiva och tjattrar med varandra på ett obegripligt språk*. Journalisten slås ändå av tystnaden, hur han stirras ut av miss-tänksamma, blonda sluminvånare. –*Inte ens hundarna skäller ju här.*

Han noterar också hur Swede Hollow-borna får betala en och en halv dollar i månaden för att slå upp sitt skjul på platsen, men i övrigt saknar alla rättigheter och när som helst kan vräkas. Flera familjer delar på varje hus, som mäter kanske tolv kvadratmeter. Den svårt nedsmutsade *Phalen Creek* som rinner genom dalen är en ständig källa till oro, då man tömmer allt sitt avfall där, inklusive det från dassen.

I andra tidningsartiklar från tiden oroar sig myndigheterna för risken av ett kolerautbrott och kallar Swede Hollow för "en miniatyr av det primitiva Sverige". Men *Grundy* skriver: *De vithåriga männen, kvinnorna och barnen nere i dalen bryr sig föga om sådana diskussioner, fjärran som de lever från stadens buller och förvirring. De är helt enkelt lyckliga.*

Invånarna i Swede Hollow har inte lämnat många spår efter sig i arkiven, men här och var hittar man en faktskärv, som i kyrkböckerna från den svenska lutherska församlingen. En grupp verkar ha utvandrat från Ystadsregionen, en annan från Sundsvall. De heter sådant som Bengta Nilsson, Anders Andersson, Erik Lindgren eller Bertha Svensson. Josephina Andersson blev nio månader gammal och dog 1890. Alma Maria Anderson blev ett och ett halvt år.

– Ja, barnadödligheten var sannolikt hög nere i Swede Hollow. Difteri och kikhosta härjade fritt, säger David Lanegran, professor i geografi vid Macalester College i St Paul. Lanegran, själv svenskättling, är en av de få akademiker som skrivit om Swede Hollow och vid sjuttiotallets början intervjuade han några av de då mycket gamla människor som vuxit upp där.

– I början var de mycket nostalgiska, som man är när man talar om sin barndom, och mindes platsen i ett förklarad skimmer. Det är så minnet fungerar. Men efter ett tag kom

annat upp på bordet – som hustrumisshandel och fylleri. Liksom hur många från Swede Hollow som dog i arbetsplatsolyckor.

– Svenskar, inte minst kvinnor, fick senare rykte om sig att vara duktiga arbetare. Men när de kom spreds först bilden av ”the dumb swede”, den dumma/stumma svensken – vilket berodde på att de hade svårt att lära sig engelska. Under en period var svenskar inte riktigt lika ”vita” i amerikansk mening som anglosaxare och tyskar – sedan kom en våg av slavisk invandring, och då blev svenskarna ”vitare”.

Den amerikanske immigrationsforskaren Rudolph Vecoli, som dog 2008, har också han skrivit om svenskarna och ”vitheten”. I sitt bidrag till Phil Andersons och Dag Blancks antologi ”Swedes in the Twin Cities” citerar han skogshuggaren Horace Glenn, som 1901 skriver hem och beklagar sig: *Här är vi högst femton vita män på sextio svenskar, men vi håller dem kort och de vet vem som bestämmer... det är bara på kvällarna jag behöver ha något att göra med de djuriska varelsen man kallar svenskar ... att gå bakom en rad svenskar är inget för en man med väl utvecklat luktsinne. Den stanken kan bara komma från en lång rad av otvättade förfäder.*

Som Vecoli påpekar finns det fler vittnesbörd om att man beklagade sig över svenskarnas särskilda lukt, som inte sällan påminde om strömming. Men redan när Daily Globe gör ett återbesök i Swede Hollow i maj 1898 märker man att något håller på att förändras i synen på den svenska slummen. Artikeln handlar om en dam på jakt efter ett hembitråde och hon har hört att svenskor är renliga. Det som slår henne på plats är just hur man mirakulöst nog lyckas hålla rent i de små skjulen. Språkkunskaperna är det fortfarande si och så med, men ”mrs Blank” hittar till sist en passande flicka.

Den svenska immigrantstocken fasades in i samma hierarki som andra nykomlingar – de senast anlända var alltid ”efterblivna”, lät och lukade konstigt, åt märkliga saker. Sedan kom en ny grupp in längst ned, de tidigare ”primitiva” steg uppåt och blev mer amerikanska.

Foto från Wikipedia

Efter svenskarna kom italienarna till Swede Hollow, och lämnade betydligt fler spår efter sig i skrift och bild. Senare kom en grupp polacker. De sista invånarna i ”Hålan” var en grupp mexikanska familjer, som vräktes 1956 varefter man brände deras hus.

Dalen var en sanitär olägenhet. Nu är den en park utan lämningar av mänsklig bebyggelse. Det finns inga tydliga spår av hur det till sist gick för de svenskar som hamnat i Dalen. En grupp tog sig ”upp på gatan”, som man sade, flyttade till andra svenskvarter med något högre standard. Andra gick otvivelaktigt under. De faller också ur det kollektiva minnet.

Knappt en halv miljon Minnesotabor anger i dag ”svensk bakgrund” i folkräkningsformulären. Få av dem minns något om *Swede Hollow* eller undersidan av den svenska immigrationen.

Men sedan immigrationslagarna lättade i USA på sextioalet fylls invandrarkvarteren av nya grupper, i dag familjer från hmongfolket i Sydostasien och senast somalier som flytt inbördeskriget. Bägge grupperna har i dag lyckats skaffa sig politisk representation i den lokala kongressen. Och Cedar Avenue, den gamla ”SnooseBoulevard” (snusgatan) i Minneapolis, är i dag ett centrum för den somaliska folkgruppen. Gatorna består, människorna byts ut.

På American Swedish Institute i Minneapolis firas varje år svensk midsommar. Historikern Bill Beyer, som är med och ordnar firandet, berättar att han en kväll för några år sedan var bekymrad över att man blivit högljudda och stört grannskapet. Så på väg hem rullade han ned bilrutan och frågade en man som satt på grannhusets trappa i sommarkvällen om de svenska sångerna skallat för högt. ”Inte alls” sade mannen, ”jag är från Somalia. Men min bror och min far bor i Stockholm. Så jag tyckte att det var precis som hemma.”

Artikeln har tidigare varit publicerad i DN

”Inte ens hundarna skäller ju här” – Journalisten ”Grundy” besöker svenskarna i Swede Hollow 1896.

Ola Larsmo
ola@larsmo.se

Oäktingen med blått blod i ådrorna

Ingrid Vikström, Sundsvall

I Granhults församlings dopbok för år 1770 finns följande notis:

Den 27 April föddes och d. 28de Christnades oächta barnet Jon i Witthult Wästreg. Modren Karin Jonsdr angaf Fadren wara I.T. Wälborne Herr Nathanael Cederschjöld på Libboholm. Dopfaddrar voro Nils Ericsson i Witthult Wästreg, Per Nilsson ibm Ödeg, Hust. Lisbeth Jonsdr och H. Kjerstin Pålsdr samt pigan Maria.

I Vitthults Västergård i Granhult, annexförsamling till Nottebäck, bodde på 1700-talet bonden Jon Svensson. Han avled 1743 och gården ärvdes av hans tre barn Karin, Lisbeth och Håkan.

År 1766 ingicks en överenskommelse mellan syskonen. Denna innebar att Karin, som var ogift, skulle få undantag och vissa specificerade förmåner i gården mot att de båda gifta syskonen fick överta den. Detta var ett vanligt arrangemang vid denna tid och innebar att en ogift kvinna erhöll försörjning till döddagar.

Fyra år senare föddes Karins son Jonas, eller Jon som han i dagligt tal kallades. Modern var 35 år gammal och den utpekade barnafadern 24 år.

Jag har ibland undrat: Hur träffades Jons föräldrar? Enligt kyrkoarkivalierna var Karin under hela sin livstid bosatt i Vitthult. Kanske tvingades hon ibland att ta tillfälliga arbeten, eftersom brodern och svågern inte skötte sina åtaganden vad gällde hennes försörjning. Det är möjligt att hon också sökte sig till grannsocknen Sjösås, för att en tid arbeta som piga på Lidboholm. Den stora gården ägdes av den unge adelsmannens far, livdrabanten Johan Fredrik Cederskiöld.

Nathanaels mor, Christina Ridderståhle var död och fadern omgift. Nathanael hade en äldre syster och en yngre bror. Själv gick han i sin fars fotspår och var vid tiden för sonens födelse livdrabant vid Kronobergs regemente, varifrån fadern tre år tidigare fått avsked.

Trots ålderskillnaden lyckades Karin fånga den unge mannens intresse och vem vet – kanske var det fråga om en uppriktig förälskelse! Att följden skulle bli ett barn, var väl ingenting de båda önskade. Att välbe-

ställda herremän utnyttjade unga, fattiga pigor var nog inte ovanligt. Att fäderna till ett oönskat barn fick sitt namn noterat i dopboken var däremot mycket ovanligt, i synnerhet om de var av ”bättre folk”.

Vid tiden för Jonas Jonssons födelse var Anders Almark komminister i Granhults församling. I *Växjö stifts herdaminne* står att läsa om Almark att ”han hade ett häftigt lynne, talade fort med värme i varje ord, var mycket nitisk i ämbetet, talade okonstlat och dolde aldrig de synder som voro i svang bland folket”.

Kanske förklarar detta varför han skrev som han gjorde, något som sentida släktforskare har anledning att vara tacksamma över.

Karin tog ut stämning på sina anhöriga för att tillvarata sina rättigheter. Dessa blev ännu sämre åtgärdade, då brodern och svågern senare sålde sina delar i Vitthults Västergård och till köparen överförde sina skyldigheter mot Karin Jonsdotter. Saken behandlades under två rättegångar år 1779.

Som sextonåring kom Jonas till bonden Per Svensson i Åhult, Lenhovda. Gården överläts senare till Per Svenssons måg soldaten Johan Hindriksson och dottern Elin Persdotter. Redan i april 1789 avled Johan Hindriksson och tre barn, åtta, sex och fyra år gamla, blev faderlösa.

Två år senare gifte sig den 21-årige Jonas Jonsson med änkan Elin Persdotter. Elin var 31 år och ålderskillnaden mellan Jonas och hans äldste styvson var bara 10 år. I detta äktenskap föddes sex barn, men den äldsta dottern dog efter sex månader och en son blev bara fjorton år gammal.

Man kan notera, att då makarnas barn döptes, var det endast hustruns släktingar som anlätades som dopvittnen. Annars var det vanligt att båda makarnas släkt fanns företrädade vid dopakten. Detta kan förklaras med, att Jonas Jonssons kontakt med moderns syskon av naturliga skäl inte var den bästa.

Uppvidinge häradsrätts protokoll visar att Karin Jonsdotter fortfarande, nästan 20 år efter den första stämningen, var missnöjd med hur syskonens utlo-

vade åtaganden efterföljts och år 1796 vände hon sig åter till häradsrätten för att få hjälp. Det noteras i protokollet att Karin ”är 64 år gammal och har på 30 år icke haft någon förmyndare”. Enligt dåtida rättsuppfattning var en ogift kvinna att anses som omyndig oavsett ålder. Hon skulle vid domstol företrädas av en man, vanligen någon nära släkting.

Målet återupptogs vid vintertinget i februari 1797. Då hade Karin Jonsdotter i Vitthults Västregård skaffat sig rättegångsbiträde. Hon ”är biträdd av dess son Jonas Jonsson i Åhult”. Och i fortsättningen heter det ”käranden tillika med sonen Jonas Jonsson i Åhult”.

År 1808 blev Johan Jonsson änkeman. Själv var han 38 år och de fem barnen mellan femton och knappt fyra år gamla. Visst behövde Jonas en kvinna i huset. Kanske kom hon först till gården som piga, den 23-åriga Gertrud Nilsdotter från Enghult. Året därpå gifte sig Jonas och Gertrud. Efter ännu ett år föddes deras dotter Christina, som blev min farfars mor. Makarna begåvades med ytterligare sju barn. Den 27 januari 1828, när den yngste, Johannes, var två år, dog fadern av lunginflammation. Jonas Jonsson var vid sin död 58 år. Han efterlämnade tretton barn, fem från första äktenskapet med Elin Persdotter och åtta med Gertrud Nilsdotter.

Så tillbaka till hans utpekade far, Nathanael Haqvinus Cederschiöld. Han var född 26 oktober 1745, tog avsked med kaptens grad 1785 och dog på Lidboholm i Sjösås församling 8 december 1809. Han var då ogift. Han ägde halva Lidboholm – se boken P G Vejde: *Kronobergs läns herrgårdar*.

En fråga man ställer sig blir: Hade Jonas Jonsson någon kontakt med sin angivne fader? Det lär vi väl aldrig få veta, men en omständighet i sammanhanget kan anföras. Jonas Jonsson kom som en säkerligen helt medellös pojke till Åhult. I bouppteckningen efter hustruns första man fanns endast skulder. Tiderna var dåliga för bönderna i början av 1800-talet.

Av efterlämnade bouppteckningar och bokföringen vid Kosta glasbruk framgår att byns övriga fem bönder köpte förnödenheter på kredit och erhöll lån mot inteckningar i gårdarna. Man var i bruksledningen ganska frikostig då det gällde lån och krediter – på detta sätt kunde man tvinga fram större vedleveranser, och bristande vedtillgång var brukets ständiga problem.

Men Jonas Jonssons bouppteckning utvisar ett helt avvikande utseende. Den är daterad den 4 februari

1828 och visar att Jonas Jonsson efter dåtida förhållanden var smått förmögen. Hela gården, 5/32 mantal Åhult, hade han i omgångar friköpt från den första hustruns syskon och hennes barn från äktenskapet med Johan Hindriksson. Gården upptas helt gravationsfri till 750 daler riksgäld.

Jonas Jonsson hade dessutom pengar utlånade i 22 poster runt om i bygden och sammanlagda behållningen i boet blev 2 178 daler – detta medan alla övriga bönder i byn efterlämnat intecknade gårdar och skulder. Hur förklaras detta? Fick Jonas Jonsson pengar av sin far?

Mycket litet är känt om Jonas Jonsson personligen. Han synes ha varit intresserad av jakt – han var en av de få i socknen som deklarerade för jakthund på 1820-talet. Han utsågs till skallfogde, dvs det var han som svarade för vargskallen i den södra delen av socknen. Han anlätades som förmyndare och tycks ha haft gott anseende. Han var skrivkunnig. Det finns ett byastämmoprotokoll, som han sannolikt egenhändigt har skrivit.

Vid arvsfiktet efter Jonas Jonsson erhöll änkan 5/64, hennes fyra styvbarn 5/192 och hennes åtta barn 5/96 av Åhult. Gertrud Nilsdotter köpte sedermera ut de fyra styvbarnens och blev således ägare av 5/48 av Åhult i Lenhovda församling.

Tre och ett halvt år efter Jonas Jonssons död, den 23 augusti 1831, dog Gertrud Nilsdotter. Hon var då 46 år gammal. Därvid blev de åtta barnen i det sista äktenskapet tillsammans ägare till hela gården. Som förmyndare för barnen förordnades Petter Nilsson, Möcklehultsmåla och Johannes Lindblom i Ulvaskog, vilka senare sålde gården i Åhult till bergsrådet Aschan på Lessebo.

Mycket av innehållet i denna berättelse är hämtat ur en annan persons forskning. Hans namn är Bengt Gustafsson och han är också ättling till Jonas Jonsson.

Ingrid Vikström är född 1932 i Ålgult. Som nybliven småskollärare fick hon 1953 arbete i Norrbotten och blev kvar där tills hon med sin make flyttade till Sundsvall för ett par år sedan – närmare deras dotter. Ingrid har forskat en hel del om sin födelseort.

Ingrid Vikström
ingvik32@gmail.com

Redaktören

*Deltagare vid ett av DIS-Smålands temamöten i Kalmar
Foto: Börje Jönsson*

Vårt DISBYT-ombud Donald vill puffa för att så många som möjligt sänder in sin forskning.

Du kommer att bli överraskad av hur många släktforskare du har gemensamma anor med. Har du sänt in till Disbyt tidigare så ersätts det helt med det nya du sänder.

Vänta inte tills du är färdig med din forskning – det blir du aldrig!

Redaktören

DIS-Småland-träffar i Kalmar, med start i september 2015

Under våren har vi inlett ett samarbete med Kalmar Läns Genealogiska Förening – KLGF. Avsikten är att vi ska ha gemensamma träffar för utbyte av erfarenheter om olika spörsmål. Vi är nu i startskedet och kommer att utöka antalet grupper till hösten.

Tanken är att vi ska kunna träffas på tider som passar alla – både dagtid och kvällstid. Lokalen som vi får disponera är KLGF:s föreningslokal på Ståthållaregatan 52 a, Kalmar.

Tider som vi kan få använda lokalen är:

Måndagar kl 09-11, Fredagar kl 11-14, Lördagar kl 10-12.

På grund av lokalens storlek måste varje grupp begränsas till 10 deltagare.

Vi startar när vi har 8 deltagare för respektive veckodag.

Det går redan nu att anmäla sitt intresse till min e-post

leoniden@gmail.com

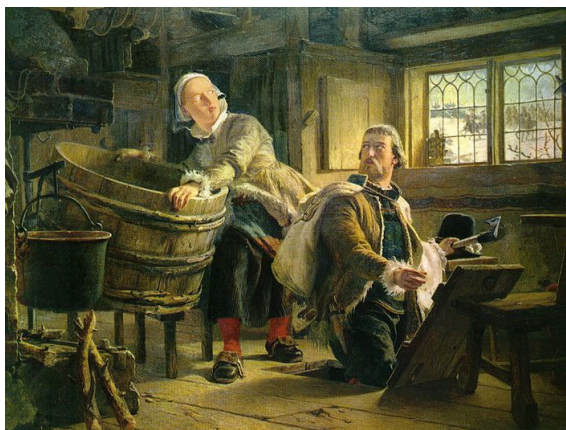
Ange vilken veckodag som passar bäst.

Ämnesvalet är fritt, men det lär bli många tillfällen att ta upp frågor om den kommande versionen av Disgen – Disgen 10.

*Glöm inte att deltagandet är GRATIS – Välkommen med intresseanmälan
Rainer Timander*

ur Carl Christian Engströms "Minnen" – fortsättning från SmåDisigt 3-2014

Sedermera besöktes Utmelandsmonumentet med Höckerts vackra tafla i fonden midt emot ingången, där man får skåda huru Dalkullan räddar Gustaf Vasa ned uti källaren och rullar ett stort tvättkar öfver nedgången. Dansk kavalleri synes utåt fältet genom de små glasrutorna.

Johan Fredrik Höckert: Gustav Vasa och Tomt Margit (1860)
Bild från Wikipedia

Kl: 7 Ef.m. anträdades återfärden. Väderleken blef nu lite på misshumör. På återfärden passerades äfven Sollerön med sin kyrka. Under vistandet i Dalarna, hade äfven Justitieombudsman Fröman född i Dalarna ökat sällskapet och roade oss alla med sina samlingar af historier och anekdoter från sitt födelseland. Ibland dessa minns jag följande som visar ett sätt för bönder att hämnas gamla oförrätter. Denna Sollerön var i tiden endast en annexförsamling till Mora och dennas innevånare hade i årtal gjort gällande sina anspråk att få utbrytas ur Mora församling, afklippa kommunbandet och blifva fria alltså, äfven här en unionel revolution som lyckades på samma sätt som den Svensk-Norska, nemligen, "oblodigt", och endast genom Kongl. Maj:ts beslut att, på grund af innevånarnes "Selvfölelse och frihetssinne" hvilka ej kunde trifvas under samma tak som hufvudförsamlingen i Mora, blefvo dessa Solleröbor förklarade sjelfständiga. Detta ville de, liksom Norrmännen nu för tiden, låta den gamla öfverheten riktigt få veta. Att resa ett monument ansågs ännu för kostbart utan ordnades saken på följande ovanliga sätt, hvilket visar att det unga sjelfständiga landet ägde en rik portion af humor. På Öns kyrka fanns neml. en stor tuppvindflöjel, hvilken som vanligt fick rätta sig efter väder och vind, en symbolisk rörelse hvilken kunde af Moraborna missförstås sålunda, att Solleröborna finga i alla väder rätta sig efter ukaserna från Mora. Enär nu tuppens bakdel anses mycket sämre än framdelen eller fronten, beslöto Solleröborna att spika fast tuppen så att denne endast visade sitt största förakt för Moraborna genom att ständigt visa dessa stjerten.

Vid återkomsten till Leksand mottogos de Kungliga äfven af en otalig massa hurrande människor. Äpropos dessa

hurrarop bör det anmärkas att Dalallmogen äfven i detta afseende var konservativ och förstodo sig ej på afgifvande af dessa taktfasta 4 hurrarop såsom motsvarande svensk lösen med 4 skott. Det var Liss Olof Larssons stora förtjenst att, under de närmaste 8 dagarne före Kungabesöket, hafva inexcercerat allmogen härför med det resultat att man nu hurrade bra i takt.

På måndagsmorgonen vid niotiden afreste de Kungliga uti vagnar. Det bör här anmärkas att en afdelning från Kungliga stallet i Stockholm vore detacherade till Dalarne under detta besök. Färden gick åter till Falun. Vid Brednäs blef det hästombyte och ½ 2 Ef.m. intågades åter i Falun där det först rastades. För Drottningen och de öfriga Höga damerna utfördes sång af musikalskarinnor och Kungen, Kronprinsen och Fursten intog en "déjeuner dinatoire" hvilken Falu stad gaf uti Stora Kopparbergs bergslags stora våning vid torget. Därefter färd till järnvägsstationen under blomsterregn från fönstren och unga flickors blomkastning för de Kungliga damerna då dessa anlände till perrongen.

Nu led Dalavisiten till sitt slut och att den kan antecknas som en "succés" i alla afseenden kan ej förnekas. Visserligen kunde färden bort utsträckas äfven till Östra delen af Siljan, till Rättvik och Orsa, men då hade tiden förlängts med minst en dag.

Hvad beträffar Rättvikarna så äga de otvivelaktigt de mest klart tecknade nationalkostymerna. Kullornas spetsiga "Asiatiskt" som han uttryckte sig. Deras förkläden med de horisontela 4 à 6-färgade banden äro något alldeles specifikt som ännu kvarhålles den dag i dag.

När jag en del år därefter med min familj vistades i Rättvik bevistade jag äfven en gudstjenst i Rättviks kyrka. Kyrkbåtarnas antal var visserligen ej så många som i Leksand utan voro uppblandade med mera vanliga sådana men hvad kostymerna beträffade voro de mycket mera fulländade och dyrbara. Sålunda såg jag att flera rika bondflickor, då de stego upp ur båtarna, biträdades för att ordna kjolarna af andra hjälpare, någon sorts kammarjungfrur, som satte allt till rätta under det att dessa förnäma, friserade och i ljusblåa sammetslif, klädda fröknar, helt ogenerat under denna tolett som de ej befattade sig med mönstrade de kringstående, tänkande troligen "här är något att se på".

Märkeligt är den disciplin som, med afseende på dräkterna, iakttagas mellan socknarna. Sålunda kan jag ej minnas att jag såg någon Rättvikskulla med sin toppmössa och horisontella förklädesband hvarken i Leksand eller Mora. I både Gagnef, Orsa och Elfdalen finnes nog mera granna och mångfärgade Dräkter men inga äro så markerade som dem från Rättvik.

Fortsättning i kommande nummer

Mördare i släkten

Ann Persson, Ankarsrum

Carl Johan Wilhelm Olsson föddes i Högenäs i Källa socken den 26 december 1859. Han var son till arbetskarl Olof Peter Nilsson och hans hustru Christina Catharina Johansdotter-Hesselgren. Av de fyra systrar som fötts före Carl var det bara en kvar i livet när han kom till världen. Även hon dog när Carl var 12 år och då hade han fått två bröder och en syster till, men den ena av bröderna dog vid två månaders ålder. Det var alltså bara tre syskon av åtta som fick uppleva vuxen ålder och Carl, som denna tragiska berättelse handlar om, var äldst av dem.

Carl Olsson köpte 1881 den lilla gården 1/8 mantal Högenäs nr 1 av sina föräldrar. Eftersom han också arbetade som sjöman blev han befriad från värnplikt 1880.

1:a resan stöld

Redan 1882, 23 år gammal, slog han in på brottets bana. Han gjorde inbrott i, och stal ur, två båtar i Källa hamn. Det var sluparna "Aktiv" och "Sjöberg" som fick påhållning. Spår på en annars oanvänd stig från hamnen till Carls hem visade vägen. Husrannsakan den 31 oktober och 1 november 1882 gav inget resultat men i ett röse i närheten hittades en säck med mat och kläder. Vid ny rannsakan den 2 november hittades ett brännvinskärl i dynghögen och flera varor hittades gömda framför hästkrubban.

Mot sitt nekande dömdes Carl den 12 december 1882 av Ölands Norra Mots Häradsrätt för första resan stöld till 1 år och 6 månaders straffarbete samt att "under tre år därutöver vara medborgerligt förtroende förlustig". Eftersom han suttit i häkte innan domen föll skulle straffarbetet vara slut den 9 mars 1884. Carl satt av sitt straff på Kriminalvårdsantalten i Kalmar som fånge nr 661.

Någon bättring tycks inte ha skett under strafftiden, snarare tvärtom. Något som modern också bekräftade vid ett senare vittnesmål då hon berättade att han efter straffet visat sig liksom "vriden i sitt sätt".

Om Carl kom ut i mars 1884 tog det inte lång tid för rån han fortsatte sin tvivelaktiga karriär. Inom ett år var han i rättssalen igen, men då för brott av mycket allvarligare slag.

1:a mordanklagelsen

Den 23 juni hittades undantagsänkan Cissela Nilsdotter, med ett djupt sår i tinningen, i botten på en brunn vid gården. Hon bodde på undantag på den gård som Carl ägde. Han blev ganska snart anklagad för att ha knuffat

hennes, när hon hämtat vatten, så att hon ramlat ner i brunnen. Vittnen hade tidigare hört Cissela berätta att han hotat henne och önskat hennes död, men ingen hade sett när det hände och ingenting kunde bevisas.

Anlagd brand

På hösten 1884 brann Anders Anderssons ladugård i Högenäs. Även då blev Carl anklagad för att ha anlagt den. Han hade enligt egen utsago inte den ringaste vetskap om anledningen till branden utan hade bara haft sin väg förbi då ladugården redan stod i brand. Utan några vittnen eller bevis kunde han inte straffas för detta heller. Om han var oskyldigt anklagad eller verkligen hade fingrarna med i spelet lär vi aldrig få veta.

2:a mordanklagelsen

Däremot ansågs det till slut bevisat att Carl mördat Maria Karolina Jonsdotter som var piga på Nyby nr 7. Karolina hade på juldagens morgon 1884 gått till kyrkan och gick sedan för att möta Carl bakom fattighuset. När hon inte kom tillbaka startades en polisundersökning och den 5 januari påbörjades dragningar efter liket eftersom man hittat tydliga tecken på att det grävts i en slakhög* vid stranden och att något släpats på marken.

*slake, släke - dialektalt för tång.

Det var vinter och eftersökningarna fick avbrytas eftersom isen lade sig. Carl blev rannsakad och häktad som misstänkt eftersom han och Karolina räknades som fästfolk och Karolina var gravid.

Åtta "Urtima ting"

Under våren 1885 hölls ett flertal urtima ting i Ölands Norra Mots Häradsrätt med Carl som nekade till anklagelserna. Normalt hölls på den tiden ett vårting och ett hösteting men vid allvarigare brott hölls även så kallade urtima ting så ofta det behövdes. I Carls fall blev det nio rannsakingar. Jag har hittat åtta av dem, den första redan den 22 januari. Händelsen blev mycket uppmärksam och rättegångarna samlade stora skaror åhörare.

Under dessa ting ändrade Carl flera gånger sin historia om vad som hänt. Han blev också ertappad med att försöka smuggla ut papperslappar till sin bror Anton med vädjan om hjälp. Brodern var dock inte hjälpsam och pappersremorna överlämnades till rätten. Fler lappar hade hittats innan de nått fram till Anton och lämnats till rätten av fängelsedirektören.

22 januari

förnekade Carl all kännedom och sade att han inte träffat Karolina sedan i november. ”Om jag varit skyldig i saken skulle jag erkänna, men det är jag ej, det har aldrig varit mina tankar att göra av med henne”. Han sade sig ha fått veta om försvinnandet först den 4 januari när kungörelsen lästes upp i kyrkan.

10 februari

sade Carl att Karolina och han bestämt att de skulle resa till Stockholm och gifta sig. Den 30 november hade hon fått 135 kronor till resan. Hon ville dock inte resa förrän hon tagit nattvarden, och det skulle ske på julaftonen. Därför trodde han nu att hon hade rest.

Ett vittne var Sofia Charlotta Petersson som träffat Carl flera gånger efter mordet men inte kunnat märka något särskilt med honom. Även Sofia hade fått löfte av Carl om äktenskap.

Denna gången anklagades Carl också för vållande till Cissela Nilsdotters död och flera vittnen hördes i båda ärendena. Carl nekade igen och sade att han varit ute och plogat på åkern den morgonen och att gumman led av svindel, så hon kunde ha ramlat i av sig själv.

3 mars

öppnade tinget med att ett brev lästes upp som fängelsedirektören överlämnat till rätten. Det var avsett för Anton. Carl skrev att han var bedrövad över Karolinas öde. Han bad Anton söka efter liket och dra det närmare land så att det skulle hittas ”ty det är himmelskriande synd att inte liket får vila i mulden”.

I brevet berättade han att Karolina och han, före Stockholmsresan, skulle åka till hennes släktingar i Norrby på besök. När de skulle åka satte hästen av i sken. Vagnen välte, Lina ramlade ur och slog huvudet mot en sten. Han trodde inte att hon var död utan bar hem henne till en kammare där hon fick ligga till nyårsdagen. Då som först förstod han att Karolina var död och eftersom han var rädd att få skulden forslade han ut liket och sänkte det vid ugglestenen.

Nytt vittne var Brita Persdotter som berättade att Carl kommit till henne den 29 december i friarärende. Carl hade sin morbror med sig som framförde ärendet eftersom Carl ej hade modet att fria själv. Hon hade avfärdat frieriet med att ”du har väl flickor hemma” och visste ingenting om det Carl var anklagad för.

Dragningarna kunde påbörjas igen den 6 mars och två dagar senare hittades ett lik uppflutet på land vid Högenäs sjöbodan. Maria Karolinas kropp var funnen och begravdes den 15 mars efter det att kroppen obducerats.

19 mars

vidhöll Carl sin berättelse men sade nu att Karolina hade hoppat ur vagnen. Han lade också till att föräldrarna skulle hjälpt honom att få liket från huset till stranden.

Brev som tidigare smugglats ut till Anton lästes upp. På en lapp bad han Anton att på olika sätt få rätten att tro att Karolina rest till Stockholm, bland annat via brev från deras syster Ottonina som bodde där. På en lapp hade Carl skrivit ett koncept till ett telegram som skulle skickas från Stockholm i Karolinas namn. På ett annat papper bad han Anton och fadern att hämta liket på anvisad plats, dra ut det och sänka det på djupare vatten så att det inte kunde hittas.

Carl hade också skrivit en dikt med en bekännelse som han avfärdade med att ”det var blott en sång han skrivit, det var bara skröp, som han ej hade någon mening med”.

7 april

vidhöll han sin senaste berättelse så som sanningen. Föräldrarna gav ett förtvivlat uttryck och nekade till all vetenskap om det inträffade. Modern berättade att Carl också försökt få henne att ta på sig skulden för det förra brottet – inbrottet i båtarna.

Obduktionsprotokollet lästes upp. Det berättade om nötingar och svår förstörelse av kroppen. Sand i lungorna och magsäcken visade att Karolina dött av drunkning och inte av något slag mot huvudet. Man hade också hittat ett foster som var 30 cm långt och vägde 1 skålpund och 35 ort (574 gram).

25 april

hade Carl ingenting ytterligare att komma med, men fortsatte förneka allt. Han hänvisade till att han fortfarande är ärelös men om två år, när han får tillbaka allmänhetens förtroende, skall han berätta hur allt gått till och vem som är skyldig.

I en tändsticksask på fånggården hade man nu hittat en vers med en bekännelse som Carl skrivit redan i januari. Versen lästes upp men Carl nekade till att det var någon som helst sanning i det som stod, det var bara en dikt. Halva dikten har jag hittat i läsbart skick i boken ”Öländsk Historia” av Kurt Lundgren. Det fanns 16 verser till som inte finns med i boken.

Efter alla påstådda sanningar förstod väl Carl till slut att han inte var trodd av vare sig lagmännen eller någon annan. Han började då kasta skulden på andra personer.

13 maj

berättade han alltså en ny sanning. Carl hade skickat sin andra fästmö, Sofia Persdotter, att möta Karolina på juldagsmorgonen och lämna återbud från Carl till det

avtalade mötet. Efter en stund hade Karolina kommit hem till honom och varit misshandlad, alldeles blodig i ansiktet. Hon hade varit så ledsen att hon ämnade dränka sig i kanalen.

Carl hade då bett sin mor att ge Karolina några stärkande droppar. Kort efter hon hade fått dropparna av modern avled hon. När han frågat modern vad hon gett Lina kom han på att det varit stinkluktvatten. Liket skulle sedan lagts i sängen, där Sofia och en piga senare hade sett det. Carl blev påmind om att ingen trodde på detta efter alla vittnesmål om att det aldrig legat något lik i sängen.

Carl verkade nu bli allt mer desperat och började anklaga dem som vittnat emot honom. 2 juni yttrade Carl, efter det att förra protokollet lästs upp, ”som alla ropar ve över mig har jag inget annat att göra än att säga sanningen”. Det är nu den sanning som han berättat den 13 maj. Han sade sig först inte velat berätta detta för att skydda modern, men nu var han tvungen.

Modern nekade förtvivlat till anklagelserna eftersom hon varit i kyrkan på morgonen och inte varit hemma förrän sent på förmiddagen. Lina hade hon inte sett i huset sedan i augusti och något stinkluktvatten hade hon inte haft på flera år.

Då fortsatte Carl med att anklaga henne för att den 20 augusti 1871 ha tagit livet av hans syster som, enligt Carl, fadern skulle gjort havande. Även ett par andra syskon till Carl skulle hon bragt om livet. Modern försvarade sig med att dottern varit sjuk och fått Hoffmans droppar på en sockerbit för att stärka sig med. Slutet var dock så nära innan hon fick dropparna att flickan dog utan att modern gjort av med henne.

Efter en stunds prövning förkunnade rätten följande:

- att ansvar ej kunna ådömas gällande Cissela Nilsdotters död eller branden i Anders Anderssons ladugård.
- att straff på en månads fängelse skall utgå för smädelse och ärekränkning av vittne.
- att för mordet på Maria Karolina Johansdotter dömas till att mista sitt liv samt att för all tid vara allmänhetens förtroende förlustig.

Eftersom häradsrätten utdömt dödsstraff underställdes domen med automatik hovrätten. I Göta Hovrätts utslag från den 4 augusti 1885 ansågs det vara styrkt att Carl mördat Karolina, men straffet ändrades till livstids straffarbete. Domen fastställdes hos Kongl. Maj:t den 9 november samma år.

Centralfängelset i Carlskrona.

Carl hade under häktningstiden suttit i Kalmar, som fånge nr 65, men efter Göta Hovrätts utslag blev han förflyttad till Centralfängelset i Carlskrona, den 20 augusti 1885.

I inflyttningslängden skrevs han in den 23 augusti 1885 som fånge nr 252 men enligt kyrkobok och fångjournal ankom han två dagar tidigare. I kyrkoboken kan man också läsa att han tagit nattvarden tre gånger 1886 och två gånger 1887. Efter det finns inga fler noteringar. Carls uppförande inom fångvårdsanstalten noteras som ”Mycket dåligt”.

I fångrullan kan man läsa nästan allt om Carl. Där finns en beskrivning över hela hans situation, storlek och utseende, tidigare domar, nuvarande dom och ekonomiskt läge. Tyvärr har jag inte hittat något foto av honom. Det kan annars förekomma i en del fångrullor.

Carl var 5 fot och åtta tum lång (173 cm) av stark växt. Han hade brunt hår och skägg, blå ögon, rak, bred näsa och ordinär mun. Han var ljushyad och hade ett ärr på vänstra kinden och ett på vänstra låret.

Vid ankomsten hade han fem kronor och tre öre på fickan. Under fängelsetiden tjänade han ihop 351,90 i arbetsförtjänst. Carl erkände riktigheten i sina 356,93 när han den 24 juli 1894 flyttades till Malmö Centralfängelse. I fångrullan finns också noterat de bestraffningar han fått, och varför.

I augusti 1891 bestraffades Carl med 8 dygns mörk och 21 dygns ljus cell för fusk i arbetet, förändring av kronopersedlar samt snatteri av arbetsmaterial.

Fyra månader senare fick han 14 dygn i ljus cell utan arbete, varav 8 dygn utan sängkläder, för oskickligt uppförande mot bevakning.

I maj 1892 blev det 21 dygn i ljus cell utan arbete, varav 8 dygn utan sängkläder, för gräl och slagsmål med medfänge.

I september 1893 fick han en varning för att ha ”befattat sig med otillåtet arbete”. Två månader därefter straffades han med 29 dygns ljus cell, varav 8 utan sängkläder, för försök att bedriva otukt med medfänge.

Kanske var det på grund av sitt uppförande som Carl flyttades till Malmö Centralfängelse.

Malmö Centralfängelse

Carl anlände till Malmö den 25 juli 1894. Därifrån finns inte mycket dokumenterat. Varken kyrkobok, biografi eller fångrulla innehåller mer än det som fanns i Karlskrona. Förutom att han avled på fängelsets sjukhus den 15 april 1896.

Enligt Källa dödbok, där han fortfarande fanns med i böckerna, dog han av lunginflammation och begravdes i Malmö.

Detta är dikten som hittades i en tändsticksask på fånggården. Den hade Carl skrivit i januari 1885, månaden efter mordet på Karolina Jonsdotter. Närmare en beklännelse kan man knappast komma, men det hindrade inte Carl från att fortsätta neka och kasta skulden på andra.

*På julemorgon, vid åttiofyra
Då kunde jag ej mitt sinne styra
Jag då förövat ett rysligt mord
Den arma själen som gick förlord!*

*Dertill årtalet är artonhundra
Då börja Satan uti mig dundra
Att jag ska följa hans goda råd
Och icke tänka uppå Guds nåd*

*Till kyrkan då jag som snarast ilte
Vid fattighuset hos satt och vilte
Den stackars flickan hon höllt mig kär
Hon följde mig till stranden ner*

*Som vi så vänligt gick och talte
Till dödens medlem jag henne valte
Jag henne sloge till så knalt
Att hon till marken sanslöst fallt*

*Så fasansfullt hon till marken föll
Hon båda händer mot huvud höll
Då rösten hördes "Oh Herre Gud"
Min anda Jesu anamma nu*

*De sista orden, som hon utförde
Av Satans buller jag dem ej hörde
De orden voro: "Du kära karl
Min älskade, o söte karl"*

*Jag döden flickan i mörkret skänkte
Jag sedan liket i havet sänkte
Blott med en tågstump och med en sten
Som gjordes fast vid hennes ben*

*Nödropsen hennes ej någon hörde
När jag det hemska mord utförde
En julemorgon vid klockan fem
Blott endast Gud han hörde dem*

*För det jag värdsligt straff nu lider
Och utav smärta mitt hjärta svider
För att jag döden till henne gav
Och sänkte flickan i djupa hav*

*Hon stridde mot vad hon förmådde
Men Satan i mitt sinne rådde
Så att jag henne gav slag på slag
Om hennes strupe jag ock tog tag*

*Jag förde kulan på raka armen
Jag ville genast då släcka harmen
Som jag ut mitt sinne bar
Ty jag till vrede har varit snar*

*Med denna kampen ej döden hastar
Jag henne neder till vattnet kastar
Där hennes huvud jag höll i kvav
Tills hon sin sista suck uppgav*

*Den lille båten från land jag skjuter
Med svåra möda jag isen bryter
Tills att jag finge tillräckligt djup
Jag liket förde bredvid min slup*

*Så fasansfullt jag henne dräpte
Och sedan liket till sjön jag släpte
I böljorna hon fick sin grav
För det jag ock går fästningsslav*

*Med denna flicka jag var delaktig
Till kropp och själ hon var mycket fattig
Hon var belastad i syndens garn
Den arma flickan hon var med barn*

Högenäs hamn på nordöstra Öland är en idyllisk plats där berättelsen utspelade sig för 130 år sedan.

Vid de dåvarande sjöbodarna, någonstans där båtarna ligger, hittades pigan Linas lik.

Ann Persson
pesann@telia.com

Elever vid Moheda Kyrkskola 1915. Fotot ingår i Moheda skolmuseums samlingar. Redaktören vill i första hand visa hur flickor och pojkar var klädda för hundra år sedan. Om någon känner igen sin far eller mor så är det förstås ett plus. Mittsektionen av fotot, med lärarna och de flesta flickorna, finns på första sidan.

Några styrelsemedlemmar efter årsmötet i Jönköping:

*Donald Freij
Katrín Lok
Börje Jönsson
Leif Berglund
Tommy Nilsson*

De här 80 barnen var alltså den totala tillgången i Moheda centralort under en femårsperiod. Jag antar att flera av barnen på fotot därför kom att bilda par så småningom. Därmed uppkommer något som man kan kalla *fotoförlust*, att ta hänsyn till om man vill beräkna det antal barn och kommande ättlingar de lämnat efter sig. De blir färre för varje parbildning. Kan väl på något sätt jämföras med *anförlust*, som uppstår vid t ex gifte mellan kusiner.

Några deltagare vid DIS-Smålands årsmöte

Hans Bjernevik, årsmötets uppskattade föredragshållare

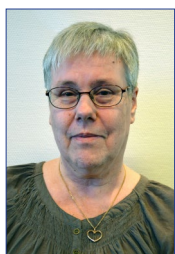
Avsändare:

Föreningen DIS-Småland
c/o Egon Burman
Murmästarevägen 1
352 61 VÄXJÖ

B

Ny Disgen-fadder i DIS-Småland – Margareta Edqvist, Nässjö

Margareta Edqvist bor i Nässjö där hon även är född 1958. För Margareta handlar livet mycket om botanik. Hon var ordförande i Svenska Botaniska Föreningen under 13 år och var en av redaktörerna för "Smålands flora" som kom ut 2007. Nu arbetar Margareta som samordnare för övervakning av hotade växter.

Släktforskade gjorde hon aktivt på 1980-talet innan familj, yrke och andra fritidsintressen tog över. Men nu har hon tagit upp släktforskningen igen. Hennes småländska rötter finns inom kommunerna Vetlanda, Sävsjö, Vaggeryd, Alvesta och Växjö. Det finns inslag av förfäder även från Östergötland och Blekinge. Både adel, präster, borgare och bönder är representerade.

Ännu hellre forskar hon i sin mans anor och namnet Edqvist med härstamning från Edsele. Han har förfäder i en mängd landskap från Östergötland och norrut till Lappland.

Ny i DIS-Smålands styrelse – Katrín Lok, Värnamo

Katrin Lok är född 1959 i Gislaveds församling där hon också växte upp. Rötterna har hon framför allt i Dalarna, Södermanland, Västergötland samt Östergötland. Hon gick sin första kurs i släktforskning 1988 och blev medlem i DIS 1995.

Släktforskning och geocaching är två av hennes stora intressen. Hon är cirkelledare inom båda dessa områden. Djur och natur står också högt på listan.

Ett annat intresse som följt henne genom livet är musiken. Hon sjunger och spelar blues, rock, hårdrock och visor och har spelat i olika band sedan 1981.

I hennes släktträd finner man bland annat Stormor i Dalom, prästen Olaus Laurentius från Gagnef, urmakarfamiljen Wasberg i Eskilstuna liksom torpare, knektar, statare, smeder och adelsmän från både Sverige, Ryssland, Tyskland och Storbritannien.

Är du medlem i DIS – men inte i DIS-Småland?

Då kan du tillhöra en liten grupp som ändå fått detta nummer av SmåDisigt som provexemplar.

DIS-medlemmar med postnummer 33010–33594, 34232–62, 35260–64, 39230–39477 samt 59330–59493 hör till de utvalda denna gång.

För 80 kronor extra per år kan du få SmåDisigt även i fortsättningen. Enkelt – betala till Föreningen DIS, Plusgiro 140 33-5 och skriv DIS-Småland samt ditt medlemsnummer.

Distansutbildning i Disgen

Som första lokalförening inom DIS har DIS-Småland startat distansutbildning i Disgen. Nu får du chansen att lära dig programmet från början, utan krav på exakta närvarotider och med möjligheten att sprida lärandet över en längre period.

Första gruppen startade den 15 maj med 20 deltagare. Om utvärderingen blir positiv blir det minst en ny grupp till hösten.

På vår hemsida www.dis-smaland.se finns allt du behöver veta om innehåll, kostnad och anmälan. Vid denna tidnings tryckning har vi ännu inte tagit beslut om hur det blir med höstkurser i distansutbildning.